

**CLUJ-NAPOCA,
17-19 octombrie
2006**

De la înființare (1990) și până azi, *Institutul de ludaistică și istorie evreiască „Dr. Moshe Carmilly“* - patronat de Universitatea „Babeș-Bolyai“ din Cluj-Napoca, Facultatea de Istorie și Filosofie - a organizat anual o Conferință Internațională cu largă participare din afară (S.U.A., Israel, Franța, Anglia ș.a.) și din țară. Fiecare conferință s-a axat pe câte o temă majoră dezbătută în iudaismul contemporan.

La sesiunea din 2006, tema a fost *Ideologiile politice ale secolelor XIX-XX și reprezentanții lor evrei*. Douăzeci de comunicări, grupate în șase subsecțiuni - susținute de universitarii prof. *Andrei Marga* (Cluj-Napoca), prof. *Moshe Carmilly* (New York), prof. *R. Wistrich* (Ierusalim), prof. *Carol Iancu* (Montpellier), prof. *Arnold Pauker* (Berlin), dr. *R. Stauber* (Tel Aviv), dr. *Leon Volovici* (Ierusalim), prof. *George Voicu* (București), dr. *U. Wyrwa* (Berlin), prof. *Ernest Krausz* (Ramat Gan), dr. *M. Iancu* (Montpellier), dr. *K. Frojmovics* și dr. *R. Horvith* (Budapesta), dr. *Claudia Ursuțiu* și prof. *Michael Shafir* (Cluj), prof. *Liviu Rotman* (București) -, au suscit interesul auditoriului, manifestat prin întrebări puse pe marginea tuturor comunicărilor. Din lipsă de timp, comentarii ample s-au făcut doar la expunerile celor doi menționați la urmă: poate și datorită faptului că ele vizau direct subiecte nemijlocit legate de România.

Comunicarea prof. *M. Shafir - C. Dobrogeanu-Gherea: omul nepotrivit la locul nepotrivit în timpul nepotrivit* - a lansat teza nepertinentei și asincroniei personajului și doctrinei lui C.D.-G. cu realitățile ideatice și social-politice ale timpului, locului, climatului spiritual. S-au adus argumente solide împotriva acestei teze, inclusiv din partea mea și a dr. *Aurel Vainer*, președintele F.C.E.R., prezent în ultima zi la lucrările sesiunii. Comunicarea lui *M.S.* a fost apreciată, însă, unanim pentru virtuozitatea și originalitatea cu care preopinatul și-a construit expunerea.

La fel, s-a comentat pe larg și comunicarea prof. dr. *L. Rotman*, intitulată *Evreii [din România - n.n.] în mișcarea comunistă. Încercare de clarificare tipologică*. Autorul a realizat o inferență surprinzătoare de la biografia câtorva personaje concrete (*M. Roller, A. Pauker, M. Pauker, M. Calmanovici ș.a.*) și descrierea mediilor lor de viață - hasidice, haskalice ori de altă orientare - la teza generalizatoare a unor relații „vizibile“ între dominante ale respectivelor medii și orientarea comunistă a protagoniștilor amintiți. Susținerea, considerată „incitantă“, a fost, însă, serios amendată în comentariile dr. *Leon Volovici*, al subsemnatului și al președintelui F.C.E.R., dr. *A. Vainer*.

Despre ideologiile politice din secolele XIX-XX

O conferință organizată de Institutul de ludaistică și Istorie Evreiască „Dr. Moshe Carmilly“ - patronat de Universitatea „Babeș-Bolyai“ din Cluj-Napoca

Stauber, *Adolphe Crémieux* și *G. Bleichroeder (C. Iancu)* ș.a. Și în acest lot de expuneri s-au pus întrebări la fiecare în parte, dar mai cu seamă la comunicarea dr. *Leon Volovici*, intitulată *Moses Gaster și Ronetti-Roman, doi intelectuali evrei români confruntând modernizarea*.

Am lăsat la urmă două comunicări „inedite“ - prin întinderea problematicii lor -, dar care nu s-au bucurat nici ele de dezbateri din pricina „crizei de timp“, deși tocmai acestea ar fi comporat întrebări și comentarii pertinente. Este vorba de intervenția profesorului israelian *Ernest Krausz*, formulată la interogația: „Care este relevanța ideologiei lui Marx privind «lupta de clasă» în lumea post-modernă“, și de comunicarea inaugurală a profesorului *Andrei Marga*, președintele Consiliului Academic al Universității „Babeș Bolyai“, intitulată *Despre originile intelectuale ale Statului Israel*, în care vorbitorul a realizat un tur de orizont asupra diversilor gânditori sociali și a unor doctrine social-politice vizate de tema respectivă: în primul rând, *Herzl* și sionismul cu rol fondator în plan ideatic și acțional al Nou-Vechiului Stat Evreu. Prezența în sală a unor eminente specialişti în materie ar fi putut antrena comentarii bogate și avizate. Din păcate, aceste dezbateri nu au avut loc.

Presiunea timpului afectat unor programe diverse prevăzute de reuniune a redus, de asemenea, considerabil spațiul discuțiilor, care s-ar fi putut dovedi „sarea și piperul“ unor atari Conferințe Internaționale, mult așteptate de către mulți cercetători, inclusiv din F.C.E.R. Din păcate, organizatorul prestigioasei manifestări de la Cluj, *Ladislav Gyemant*, depășit de sarcina convocării doar a unor „cadre strict universitare“, nu i-a mai avut în vedere și pe aceștia din urmă. Eu m-am aflat acolo trimis de președintele F.C.E.R., dr. *A. Vainer*, pentru a aduce salutului său la deschiderea lucrărilor Conferinței, la care domnia-sa n-a putut fi prezent în prima zi. Participarea sa în ultima zi a acestei dense sesiuni științifice, intervenția în dezbateri și propunerile făcute (proiectarea unui monument al Holocaustului și a unui Muzeu al Evreilor la Cluj) au fost primite cu interes.

Închei succintele mele remarci pe marginea Conferinței Internaționale de la Cluj, reiterând propunerea cumpărării timpului afectat comunicărilor cu cel necesar unor dezbateri salutare pe marginea lor. Căci, în ultimă instanță, mă întreb: „Cât de lungă trebuie să fie o comunicare!“. Prof. *N. Kallos*, președintele interimar al Comunității Evreilor din Cluj-Napoca, în răstimpul derulării unei expuneri cam lungi și mai puțin interesante, mi-a reamintit cum, într-o împrejurare asemănătoare, la o sesiune, cu mulți ani în urmă, eu aș fi propus în public, cam indecent, dar pe placul auditoriului, compararea unei comunicări cu o minifustă: suficient de scurtă ca să atragă atenția și suficient de lungă ca să ascundă... îndreptățirea“. Și iată că această „definiție“ nu a fost uitată de un cărturar de seamă al Clujului, nici după decenii.

HARY KULLER

Șase decenii în compania camerei fotografice

Emeric Robicsek este „un personaj“ - un personaj autentic și adesea tăcut, al Timișoarei. Este mai cunoscut decât foarte multe dintre VIP-urile pe care le-a surprins pe peliculă, dar păstrează sute de amintiri cu acestea. Mereu cu geanta voluminoasă pe umăr, „a făcut teren“ în compania ziaristului. Generații de gazetari au trecut, regimuri politice s-au scuturat, dar el nu și-a abandonat profesia nici măcar pentru o zi, până în urmă cu cinci ani când a devenit doar colaborator la „*Renașterea Bănățeană*“.

Fotoreporterul trebuie să consemneze realitatea. Indiferent de orânduire, ochiul camerei surprinde „apolitic“ evenimentele. În mod paradoxal, lui *nea Robi* îi plac, în primul rând, peisajele. Vorbește cu încântare despre acestea, iar ilustratele lui despre orașul de pe Bega dezvăluie spiritul acestui spațiu, pe care el îl definește simplu dar vag pentru cel ce nu cunoaște aceste locuri ca fiind „altfel“. O altă pasiune este sportul și, mai cu seamă, fotbalul care, însă, devine - după părerea sa - „tot mai puțin sport“ în ultimii ani.

Emeric Robicsek deține „Diploma de onoare“ a orașului Timișoara, are la activ distincții din partea Asociației Presei Timișorene și a avut numeroase expoziții de fotografie. Nu o dată, pozele sale au ilustrat volume documentare scrise de autori timișoreni, ca de exemplu cărți despre revoluția din 1989, la care cadrele luate de el au rămas în arhivele locale ale acelor zile. A fotografiat adunările de la Catedrală și de la casa episcopului reformant *Laszlo Tökes*, a prins pe peliculă demonstranți și tancuri din acele zile care au zguduit inițial Timișoara și apoi întreaga țară.

Dacă înainte de război a învățat fotografie, iar apoi a lucrat în studiouri de renume ale vremii (ca *Dörner, Müller* sau *Reiter*), unde a deprins secretele unei meserii ce i-a fost și pasiune atâția ani la rând, a continuat apoi doar în presă. Din meserie a început să se retragă doar după anul 2000. În lunga sa carieră, a cunoscut oameni importanți. Încă de la debutul său în presă a imortalizat momentele importante ale istoriei orașului, dacă ar fi să pomenim numai sfințirea Catedralei Mitropolitane, din 6 octombrie 1946, în prezența regelui *Mihai* și a dr. *Petru Groza*, președintele Consiliului de Miniștri. I-a pozat adesea pe *Ceausescu*, pe *Tito*, pe *Maurer* sau pe *Ion Iliescu*. Despre ultimii doi are o părere deosebită, ca oameni. Despre politică, însă, nu vorbește aproape niciodată. Dintre politicienii post-decembrști nu i-a scăpat aproape nimeni, vizitele lor la Timișoara fiind imortalizate de pelicula lui *Robicsek*. A vizitat - prin meserie, dar și din pasiunea de a călători - multe țări, dar niciunde nu i-a rămas definitiv inima. Păstrează cu sfințenie un bilet la meciul *West Ham United - Politehnica Timișoara*, din *Cupa Cupelor*, disputat în anul 1980. Fotoreporterul timișorean s-a aflat, cu mândrie, atunci, în tribuna engleză.

Au fost și anii prigoanei antievreiești

În familia lui *Emeric Robicsek* se împletesc rădăcinile evreiești cu cele cehe. Deși are rude în Cehia, Germania, mulți colegi de școală în Israel, nu s-a gândit vreodată să emigreze, doar în România s-a simțit cu adevărat acasă. A urmat cursurile Liceului Confesional Israelit (acum aici funcționează Liceul de Artă), între anii 1934-1938. Anii aceia nu au fost lipsiți, așa cum mărturisește, de excese antisemite și, nu o dată, elevii evrei erau bătuți. „Nu îmi era frică pentru că eram sportiv și, pe deasupra, atunci mulți oameni, evrei și neevrei, erau solidari cu cei atacați“ - mărturisește *nea Robi*. Ca toți bărbaiții evrei din zonă, a

fost apoi trimis în lagărul de muncă...

La ora 6, în data de 18 august 1941, pe „*Arena Sportivă Electrică*“, din *Aleea Dumbravei*, trebuiau să se prezinte, pentru formarea detașamentelor de muncă, evreii care aveau vârsta între 18 și 50 ani; ei trebuiau să prezinte: acte militare, acte de studii, brevete de meseriași etc. *Emeric Robicsek* a avut neșansa să facă parte din detașamentul 102, cel care, în perioada 1941 - iulie 1944, a avut sarcina să realizeze un canal de mare adâncime care să lege *Mureșul de Criș*. A fost detașat la *Pâncota* și *Ghioroc*. O măturie despre tratamentul la care erau supuși cei care lucrau se găsește în volumul „*Apărarea Patriotică contra teroarei fasciste*“, editat de *Comitetul Regional din Banat al Apărării Patriotice*, în anul 1945, înainte de terminarea războiului (fragment consemnat apoi în săptămânalul „*Agenda*“ din Timișoara). „În iarna anului 1944, într-o duminică cu un ger groaznic, la ora 6 dimineața, când se făcea apelul companiei, apărui pe neașteptate dl *Colonel*. Toți acei cari au întârziat un minut sau două de la adunare, din cauza frigului și a întunericii, au fost puși pe două rânduri, dezbrăcați în pielea goală și bătuți cu 25 de lovituri în văzul tuturor, în fața femeilor și a copiilor din sat, cari au rămas incremențiți de spectacolul servit de descreieratul *Vitcu*. Martorii cazului sunt toți locuitorii din comuna *Păuliș*. Printre soldații care formau garda detașamentului erau câțiva cu simț uman, cari, când au primit ordin să bată, dădeau numai de formă, mai ușor. Pedepsa lor a fost că au fost bătuți și ei [...]. Revoltător a fost cazul camaradului *Robicsek* din Timișoara. Acest tânăr a fost pedepsit cu 75 de lovituri. După primele 43 de lovituri, tânărul a leșinat, iar când a fost stropit cu apă să-și revie, călăul sadist *Vitcu* i-

a trântit în față câteva lovituri cu cizma, iar bătaia a fost continuată până la sfârșit, iar cel pedepsit aruncat pe urmă în pivnița detașamentului și a fost predat medicului a doua zi, care l-a ținut zece zile la infirmerie“ - scria într-o măturie din acea perioadă.

Emeric Robicsek a fugit din lagărul de muncă, dar a fost prins la *Arad* și apoi judecat la Timișoara. După trei luni, însoțit de un caporal din *Caransebeș*, va fi trimis în lagărul de la *Doaga*, de lângă *Focșani*. Aici erau dezertori și infractori militari - germani, români, ruși -, fiind singurul evreu. Evadează și de aici, în foarte scurt timp, cu ajutorul unui caporal, pe care l-a căutat după aceea, dar nu i-a mai dat de urmă. După ce a stat ascuns o vreme la *Ghioroc*, a revenit în Timișoara.

O clipă de fericire

Ne întrebăm adesea ce sunt iubirea sau fericirea și ne mirăm că nu putem da un răspuns exact. Cum am putea răspunde când, pentru fiecare, ele reprezintă ceva diferit? Timp de aproape două ore, am discutat cu *Emeric Robicsek* până ce i-am surprins fericirea în ochi. A luat geanta neagră grea și prăfuită și a șters-o cu mare grijă. O ținea în brațe cu o venerație aproape religioasă. Din interiorul ei, dintr-un prosop, a dezvelit cu grijă APARATUL - camera foto „*Minolta*“ care i-a fost cel mai bun prieten în ultimele decenii. „Câte poze ați făcut, *nea Robi*, cu această cameră, peste 10.000?“ - l-am întrebat, fără ca măcar să bănuiesc ce ordin de mărime ar trebui să caut... „Oho... cu mult peste 100.000“, mi-a mărturisit el apoi și, fugăr, ștângărește, și-a sărutat companionul ultimilor ani. Dacă asta nu este iubire, atunci ce ar putea fi?

LUCIANA FRIEDMANN

Sugestiile lui JORGE DIENER

Imperativele Programului SELF

Urmare din pag. 1

Dorim să optimizăm și să relansăm seria fostelor *Caiete Culturale R.E.* într-o veritabilă mică bibliotecă a marilor valori ale spiritualității noastre iudaice, un gen de „BPT“ al revistei. Vom avea fondurile și pentru această acțiune? O nouă librărie și un sediu central al acestui relansat „*Adam*“ - o ramificație modernă a culturii hașmonaite, o nouă etapă - vor asigura o și mai bună difuzare a publicațiilor noastre, cât și a cărților Editurii „*Hasefer*“.

Avem forțele necesare? Le avem! Avem idei noi și atrăgătoare? Au început să se adune. Avem colaboratori potențiali? În toate comunitățile. Vom fi suficient de receptivi până și la „mica publicitate“? Promitem să încercăm. Avem talente care abia așteaptă în rândul generației tinere? Le-am simțit lângă noi. De cine ar depinde toate acestea? De un nou stil de acțiune, de o nouă mentalitate, de un perimetru mai larg deschis inițiativ... De stăruință! Avem nevoie de un spirit „SELF“. Pe când lansarea acțiunii? Chiar din acest număr! Pe când primele rezultate? Depinde doar de noi.

Sugestiile lui *Diener*, *Sabag* și *Cernov* transformă recomandările într-un plan convingător de acțiune. Cât va dura schimbarea? Oricât ar dura, o vom atinge curând... Vă mulțumim. Vă așteptăm, vom fi mereu receptivi și tot mai stăruitor eficienți.